

Tweede Interim Rapport

December 2009

ELLiE Onderzoeksteam

Project director

Dr. Janet Enever, London Metropolitan University, United Kingdom

Country Managers and Researchers

Evelien Krikhaar, Expertisecentrum Nederlands, Radboud University, Nijmegen, the Netherlands

Dr. Eva Lindgren, Umeå University, Sweden

Dr. Lucilla Lopriore, Roma Tre University, Italy

Gun Lundberg, Umeå University, Sweden

Prof. Jelena Mihaljevic Djigunovic, University of Zagreb, Croatia

Prof. Carmen Muñoz, University of Barcelona, Spain

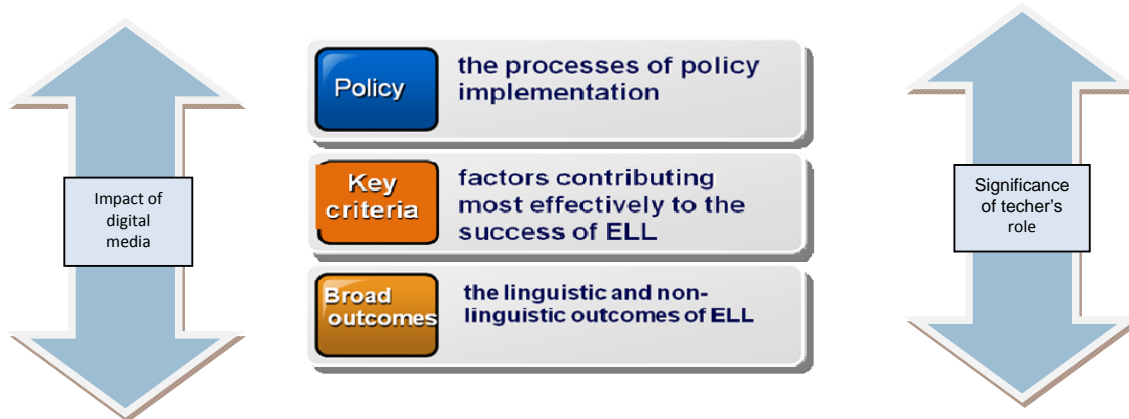
Dr. Magdalena Szpotowicz, University of Warsaw, Poland

Dr. Elsa Tragant Mestres, University of Barcelona, Spain

Tussentijdse resultaten 2008 - 2009

1. Inleiding

Voor u ligt een Nederlandse vertaling van het tweede tussentijdse verslag van het ELLiE- onderzoek. Dit onderzoek betreft een drie jaar durend Europees onderzoek naar vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto). Het onderzoek volgt ongeveer 1200 basisschoolleerlingen in de leeftijd van 6/7 tot 10/ 11 jaar die een vreemde taal aan het leren zijn, in zeven Europese landen. Het onderzoek heeft als doel om inzicht te verkrijgen in een aantal aspecten van het huidige implementatiebeleid zoals deze staan weergegeven in Figuur 1. Voor meer achtergrondinformatie over de opzet van het onderzoek wordt u verwezen naar het eerste interim verslag dat in december 2008 is verspreid. Het is te downloaden via : www.elliereasearch.eu/outcomes.html.

Figuur 1. ELLiE Research Strands of Investigation

2. Belangrijkste resultaten

In ELLiE's tweede jaar waren de deelnemende leerlingen 9 of 10 jaar (in Nederland groep 5). Gegevens tonen het volgende:

- Terwijl de leerlingen in het eerste onderzoeksjaar nog in hoge mate enthousiast waren om een vreemde taal te leren, lijkt een deel van dit enthousiasme in het tweede jaar te zijn afgezwakt omdat het leren van een tweede taal meer als "gewoon een andere les" wordt beleefd;
- In sommige landen zijn jongens duidelijk minder enthousiast dan meisjes;
- Scholen en ouders zijn positief over het leren van een vreemde taal bij hun kinderen en zien de vroege start als een belangrijke factor in de leeropbrengsten bij de kinderen;

- In sommige schoolcontexten blijkt dat er aan vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) een lagere prioriteit gegeven wordt; het zijn vaak deze lessen die worden geschrapt als er zaken met hogere prioriteiten tussendoor komen;
- In het eerste onderzoeksjaar (2007-2008) lag in de lesactiviteiten bij vvto sterk de nadruk op mondelinge taalontwikkeling (in de vorm van liedjes, rijmpjes en spelletjes). In het tweede jaar (groep 5) voeren de leerlingen, met plezier, ook al enkele geletterde activiteiten uit in de vreemde taal;
- De hoeveelheid tijd die aan vvto besteed wordt, verschilt tussen de deelnemende landen. In het 2^e onderzoeksjaar is gebleken dat deze factor van invloed is op de vooruitgang in het vreemdetalereen;
- Er is meer aandacht voor training van taalvaardigheid en vakdidactiek van de leerkracht in de vreemde taal, maar de behoefte voor verdere training blijft substantieel;
- Het beleid in alle zeven deelnemende landen lijkt te wijzen op een voorkeur voor de inzet van reguliere basisschoolleerkrachten met een deskundigheid in de vreemde taal. Voor de meeste landen geldt echter dat het nog wel enkele jaren zal duren voordat alle leraren basisonderwijs aan deze deskundigheid zullen voldoen.

3. Benadering van het project – een transcontextueel perspectief bereiken

In elk van de zeven landen is een onderzoeksregio geselecteerd voor het verzamelen van data gedurende de drie onderzoeksjaren. Hoewel de gebieden variëren in hun geografische ligging zijn ze allemaal geselecteerd om een zo goed mogelijke context te bieden voor de implementatie van vroeg vreemdetalenonderwijs (vvto) op lokale scholen. In elke regio is een steekproef van zes tot acht scholen (met in totaal 150-180 leerders per land) genomen die, waar mogelijk, stedelijke, provinciale en plattelandsgebieden en een spreiding van sociaal-economische groeperingen representeert. Op elke school werden één of twee klassen die in het eerste jaar van het vreemdetalenonderwijs zaten gekozen om gedurende drie jaar gevolgd te worden.

In Kroatië, Italië, Nederland, Polen, Spanje en Zweden wordt op de geselecteerde scholen Engels gegeven, terwijl het in Engeland gaat om onderwijs in Frans en Spaans. Alle betrokken scholen bieden een vreemde taal aan gedurende (minimaal) vier jaar van het basisonderwijs. Het is belangrijk hierbij op te merken dat deze wijze van selectie van de scholen het doel heeft een beeld te geven van de complexiteit van de verschillende vvto-contexten die in Europa bestaan. De onderzoeksopzet heeft op alle niveaus een intensief transcontextueel overleg noodzakelijk gemaakt om er zeker van te zijn dat de selectie, verzameling en analyse in alle zeven contexten gelijk is. Het team heeft gevonden dat er naast de vele gelijkenissen in het Europese basisonderwijs ook specifieke verschillen zijn die cruciaal zijn voor het vormgeven van verschillende aspecten van de onderzoeksopzet. De volgende verschillen zijn gevonden:

- Het plan om de drie dataverzamelmomenten synchroon in te plannen vroeg om meer flexibiliteit vanwege landspecifieke gebeurtenissen in het schooljaar, zoals: wintervakanties (Polen, Zweden); nationale testperiodes (UK); vroegere start van de zomervakantie (Zweden).
- De leerkrachtinterviews waren aanvankelijk zodanig opgesteld om zowel de situatie van een aparte vakdocent als een situatie waarin de reguliere leerkracht lesgeeft te dekken. Aanvullend moesten er interviewvragen worden ontwikkeld om in de context te gebruiken waarin de vreemde taal wordt gegeven door een vakspecialist die de taal aan meerdere klassen in één of meerdere scholen verzorgt.
- Voor de leerlingen waren er vragenlijsten ontwikkeld die voor hen gemakkelijk te begrijpen zouden moeten zijn, onder andere door het gebruik van pictogrammen als antwoordmogelijkheden. De leerlingen moesten luisteren naar de vraag die door de onderzoeker hardop, in de moedertaal, werd voorgelezen en vervolgens voor een antwoordsymbool kiezen. Voor deze aanpak is gekozen om te voorkomen dat beperkte taalvaardigheden een belemmering zouden vormen. Bovendien werd het hierdoor ook voor leerlingen met speciale leerbehoeften en anderstalige leerlingen (die thuis een andere taal spreken dan de nationale voertaal) mogelijk gemaakt om beter te kunnen participeren in het onderzoek.
- Het opbouwen van een vertrouwelijke, professionele relatie gedurende de onderzoeksperiode met de school, betrokken leerkrachten en de leerlingen is van belang gebleken voor het behoud van vertrouwen in het onderzoek. In veel onderzoeksklassen waren leerlingen er trots op dat zij deelnemen aan een Europees onderzoek dat in de toekomst andere kinderen zal helpen om succesvoller vreemde talen te leren.
- Ethische kwesties maakten het noodzakelijk om voorzichtig met data-verzameling om te gaan en leverden beperkingen op voor het gebruik van videocamera's in de klaslokalen. Filmmateriaal zou echter wel van onschatbare waarde kunnen zijn als het gaat om transcontextuele analyses.

4. Data verzameling en analyses

In de eerste twee onderzoeksjaren heeft elk onderzoeksteam jaarlijks bij hun 6 tot 8 volgscholen drie bezoeken afgelegd. Bij een selectie van deze scholen zijn aanvullende observaties uitgevoerd om verzekerd te zijn van voldoende kwalitatieve onderzoeksgegevens. De onderstaande tabel geeft een opsomming van de instrumenten die speciaal zijn ontwikkeld voor het ELLIE-Project (Figuur 2). De uiteindelijke instrumenten zullen aan het eind van het onderzoeksproject openbaar gemaakt worden.

Research Instruments			
1	Vragenlijst schoolachtergrond	7	Schoolhoofd interview
2	Vragenlijst leerkracht/ vakdocent	8	Observatieschema voor hele klas
3	Motivatievragenlijst aan de hele klas (Smiley taak)	9	Luistertaak met afbeeldingen voor hele klas
4	Observatieschema voor de volgleerlingen	10	Interview voor volgleerlingen Interview
5	Spreektaak voor volgleerlingen	11	Woordenschatproductie voor volgleerlingen
6	Oudervragenlijst		

Figuur 2. ELLiE Research Instruments

5. Samenvatting van de resultaten

De grote belangstelling voor de website en het aantal individuele vragen geeft aan dat er al algemene interesse is in de relevantie van de bevindingen van ELLiE.

Wat volgt is een samenvatting van de resultaten van het project op basis van analyses van de gegevens die verzameld zijn tijdens de schoolbezoeken in het schooljaar 2008-2009.

1. Reactie van leerlingen op vroeg vreemdetalenonderwijs

Op basis van een combinatie van de gegevens van de motivatievragenlijst aan de hele klas en de interviews met de volgleerlingen is het volgende beeld ontstaan:

- Kinderen zijn zeer gemotiveerd om op deze leeftijd een vreemde taal te leren, hoewel er in toenemende mate enige variatie in het motivatieniveau is te herkennen, met minder enthousiasme bij de jongens als zij ouder worden. In Engeland ligt de motivatie beduidend lager, waar de klassen het grootst zijn (gemiddeld 30 leerlingen per klas) en de lessen 30 minuten per week beslaan. In de andere deelnemende landen varieerde de lestijd per week van 40 minuten (Zweden) tot 90 minuten (sommige scholen in Italië);
- Kinderen zijn zich bewust van hun vaardigheden en vooruitgang in de vreemde taal;
- Kinderen tonen duidelijke voorkeuren in termen van de leeromgeving van vreemdetalenonderwijs en lesactiviteiten. In het eerste onderzoeksjaar hadden de leerlingen een sterke voorkeur voor spelactiviteiten, terwijl zij in het tweede onderzoeksjaar begonnen aan te geven dat ze de taal waarschijnlijk het best zouden leren in een formele setting waarin de tafeltjes twee aan twee staan in rijen, met de gezichten naar het bord. Dit lijkt erop te wijzen dat sommige leerlingen het leren van een vreemde taal meer zien als 'leren' dan als 'spelen', terwijl andere leerlingen het leren van een vreemde taal nog steeds opvatten als informeel, gevarieerd en spelachtig, ondanks een voorkeur voor een formele klassenopstelling

2. Linguïstische uitkomsten

Resultaten van de spreektaken zijn beschouwd in het licht van de klasobservaties en de interviews met de leerkrachten.

- In het eerste onderzoeksjaar leek een sterke nadruk op mondelinge taal een effect te hebben op de productie van de leerlingen, met name de actieve woordenschat;
- In het tweede onderzoeksjaar werd er zowel door de leerkrachten als leerlingen een grotere nadruk gelegd op geletterde activiteiten, waarbij soms ook een groeiende interesse in formele kennis over de vreemde taal (inclusief grammatica en zinsstructuur) werd waargenomen;
- Wat betreft lexicale kennis produceerden de leerlingen in het eerste onderzoeksjaar meer zelfstandig naamwoorden dan werkwoorden en begonnen ze betekenisvolle zinsfragmenten te produceren, zoals begroetingen. In het tweede onderzoeksjaar waren de leerlingen in toenemende mate in staat om behalve afzonderlijke woorden ook delen van zinnen te produceren en gebruikten ze deze soms ook om meer complexe zinnen te vormen.

6. Reacties van schooldirecties, leerkrachten en ouders op vvto

Informatie over deze deelnemers is afkomstig uit vragenlijsten en interviews.

Over het algemeen ondersteunen schooldirecties, leerkrachten en de ouders van de leerlingen een vroege start van vreemdetalenonderwijs en beschouwen ze dit als een relevante factor in de leeropbrengsten bij de leerlingen. Alle deelnemende scholen kijken positief tegen vvto aan. Een klein aantal ouders laat slechts een beperkte interesse zien in het feit dat hun kinderen een vreemde taal leren. De ouders van leerlingen die als vreemde taal Engels leren (6 landen), staan significant positiever tegenover het nut om deze taal te leren dan de ouders van de leerlingen die Spaans of Frans leren (alleen Engeland).

7. Leeromgeving

Gegevens vanuit de klassenobservaties en uit de vragenlijsten van leerkrachten en ouders zijn gebruikt om informatie te verkrijgen over de leeromgeving. Deze gecombineerde onderzoeksgegevens zijn belangrijk om meer te weten te kunnen komen over de motivatie van leerlingen en de ontwikkeling van hun luister- en spreekvaardigheden.

- Onderwijs is sterk gericht op mondelinge taal. Geletterde activiteiten werden tijdens het 2^e onderzoeksjaar geleidelijk aan geïntroduceerd.
- Een positieve omgeving, toegang tot een breed scala van materialen en media, en betrokkenheid in een variatie van taalactiviteiten dragen bij aan de gunstige vooruitgang en motivatie van de leerlingen.

8. Beleid

Beleidsdocumenten van elk land werpen licht op de overkoepelende kenmerken van vroeg vreemdetalenonderwijs.

- Een belangrijke variabele in alle landen is de bevoegdheidsvereiste voor de leerkracht. Sommige landen vinden een bevoegdheid voor enkel het geven van taalles in de vreemde taal voldoende, terwijl andere landen de voorkeur geven aan leerkrachten die compleet, voor de gehele basisschool, opgeleid zijn. Voor beide categorieën leerkrachten is er in sommige gevallen slechts beperkte initiële en post-initiële training in (het onderwijzen van) de vreemde taal. Niet alle landen vereisen een bepaald taalvaardigheidsniveau als minimum voor basisschoolleerkrachten. Wanneer dat wel vereist wordt, is dat meestal een niveau B1 (zoals beschreven in het Europees Referentiekader, CEFR). In sommige landen is vaker een taalspecialist verantwoordelijk voor vreemdetalenonderwijs in zowel primair als voortgezet onderwijs.
- De frequentie en de duur van de lessen in de vreemde taal varieerden tussen de landen en scholen. Het aannemen van een vakspecialist voor vvtto leidde er niet altijd toe dat er ook daadwerkelijk vaker, kortere, lessen vvtto werden gegeven.

9. Volgende stappen

De dataverzameling en –analyse wordt voortgezet in het schooljaar 2009-2010. De eindresultaten zullen tijdens een disseminatiebijeenkomst in oktober 2010 gepresenteerd worden. Meer publicaties en disseminatiebijeenkomsten worden op dit moment overwogen.

Meer informatie

ELLiE- onderzoeksnieuws en volledige rapportages zijn te vinden op <http://www.ellieresearch.eu>

Meer informatie over het ELLiE-onderzoek is verkrijgbaar bij de internationale projectcoördinator Dr Janet Enever (ellie.europe@londonmet.ac.uk), of bij elk van de nationale projectleiders, zoals hier vermeld:

Evelien Krikhaar (Netherlands) e.krikhaar@taalonderwijs.nl

Dr. Eva Lindgren (Sweden) eva.lindgren@educ.umu.se; evalindg@gmail.com

Dr. Lucilla Lopriore (Italy) lloprio@tin.it; llopriore@uniroma3.it

Prof. Jelena Mihaljevic Djigunovic (Croatia) jdjigunovic@gmail.com

Prof. Carmen Muñoz (Spain) munoz@ub.edu

Dr. Magdalena Szpotowicz (Poland) m.szpotowicz@uw.edu.pl; m.szpotowicz@wp.pl

Dankwoord

Het onderzoeksteam wil de lokale autoriteiten, scholen, leerkrachten, ouders en kinderen van harte bedanken. Zonder hun welwillende medewerking zou dit onderzoek onmogelijk zijn geweest. Daarnaast zijn we in het bijzonder dank verschuldigd aan de vakmensen die aan dit onderzoek hun tijd wilden besteden:

Prof. Guido Benvenuto, University of Rome 'La Sapienza', Italy.

Dr. Stefania Gugliotta, Ministry of Education, Italy

Dr. Katarzyna Brzosko-Barratt, University of Warsaw, Poland.

Hanna Kijowska, University of Warsaw, Poland

Drs. Annemieke Pecht, Expertisecentrum Nederlands, Radboud University. The Netherlands.

Prof Resi Damhuis, Marnix Academy. The Netherlands

Stela Letica Krevelj, University of Zagreb, Croatia

Mirna Radisic, University of Osijek, Croatia

Anna Marsol, University of Barcelona, Spain

Dr. Maria Rosa Torras, University of Barcelona, Spain

Christina Giannikas, London Metropolitan University, UK

Nicola Savvidas, London Metropolitan University, UK